

Glava I

„Ne“, reče Golder.

Naglo skide abažur kako bi svetlost lampe obasjala celo lice Simona Markusa, koji je sedeo prekoputa nje-
ga, s druge strane stola. Jedan trenutak, gledao je bore
i nabore što su izranjali po celom tom Markusovom
dugačkom i mrkom licu čim bi pokrenuo usne ili kapke.

Ali tromе i dremljive oči istočnjaka ostajale su mir-
ne, nezainteresovane, indiferentne. Lice neprobojno kao
zid. Golder pažljivo spusti savitljivi metalni držač lampe.

„Po sto, Golderu? Jesi li dobro računao? To je dobra
cena“, reče Markus.

Golder ponovo promrmlja:

„Ne.“

Dodade:

„Neću da prodajem.“

Markus se nasmeja. Njegovi dugački sjajni zubi, zla-
tom optočeni, čudno su zasjali u polusenci.

„Kada si ih kupio, 1920, te tvoje čuvene naftaše, ko-
liko su vredeli?“, upita svojim ironičnim, nazalnim gla-
som, razvlačeći reči.

„Kupio sam ih po četiristo. Da su te sovjetske svinje
vratile naftašima nacionalizovane parcele, bio bi to do-
bar posao. Iza mene su stajali Lang i njegova grupa. Još
1913. dnevna proizvodnja u ‘Teisku’ bila je deset hiljada

tona... Bez varanja. Posle konferencije u Đenovi, dobro se sećam, moje akcije su pale prvo sa 400 na 102... Zatim...“ Mahnu rezignirano rukom: „ali zadržao sam ih... U to vreme bilo je novca.“

„Jeste. Da. Danas, 1926, verovatno si svestan da su za tebe naftna područja u Rusiji đubre? Ha! Pretpostavljam da nemaš ni sredstava ni želje da se lično angažuješ u njihovoj eksploataciji?... Sve što se na njima može dobiti jeste nekoliko poena, ako se Berza pokrene... Stotina, to je dobra cena.“

Golder je dugo trljao očne kapke, natekle i nadražene, u sobi prepunoj dima.

Pa ponovo reče, nešto tiše:

„Ne, neću da prodajem. Samo ako ‘Tibingen Petrolej’ sklopi dogovor i dobije koncesiju za Teisk, na šta ti ciljaš, onda ću prodati.“

Markus promrmlja nešto kao „Aha, da“, i to je bilo sve. Golder ne žureći reče:

„Vršljanje kojim se baviš od prošle godine, Markuse, iza mojih leđa, to čak... Moje akcije će doseći dobru ponudu kad bude potpisan dogovor.“

Začutao je jer mu je srce lupalo skoro bolno, kao pri svakoj pobedi. Markus je lagano, u prepunoj pepeljari, ugasio svoju cigaru.

„Ako kaže po pola“, iznenada pomisli Golder, „đavo neka ga nosi!“

Malčice nagnu glavu da bi bolje čuo Markusa.

Nakon kraće tišine, Markus reče:

„Ostaje li u igri pola po pola, Golderu?“

Golderu se zgrčiše vilice:

„Šta? Ne.“

Markus promrmlja skoro žmureći:

„Ah! Ne treba ti, Golderu, da praviš još jednog neprijatelja, već ih imaš previše.“

Ruke su čvrsto prianjale za drveni sto, uz povremeno brzo i oštro grebanje noktima. Pod svetlom stonove lampe, dugački mršavi prsti sa teškim prstenjem svetleli su na ampir stolu od mahagonija; lagano su podrhtavali. Golder se nasmeši:

„Sad, mali moj, više nisi tako opasan...“

Markus nakratko začuta, gledajući u svoje izmanikirane nokte.

„Davide... pola po pola!... Zajedno radimo dvadeset godina, ha!... Zaboravićemo, i ponovo početi. Da si bio ovde u decembru, kada mi se Tbingen obratio...“

Golder nervozno obmota gajtan od telefona oko pešnice.

„Decembra“, ponovi uz grimasu: „da... u redu, lepo... samo...“

Začutao je. Markus je isto tako dobro znao da je on decembra, u Americi, tragao za kapitalom za „Golmar“, taj posao koji ih tolike godine povezuje, kao robijaške negve. Ali ništa nije rekao. Markus nastavi:

„Davide, još ima vremena... Više vredi, veruj mi... Nastupićemo zajedno sa Sovjetima, hoćeš li? Posao je težak. Kod narudžbina, kod beneficija pola po pola, ha?... To je fer, nadam se?... Davide?... Ha?... Inače, dragi moj...“

Na trenutak je očekivao neki odgovor, nevoljni priistanak, psovku – ali Golder je teško disao i nije se oglašavao. Markus uzdahnu:

„Reci, pobogu, zar na svetu postoji samo ‘Tbingen’...“

Dodirnuo je Golderovu mirnu ruku kao da hoće da ga probudi. „Postoje i druge, mlađe kompanije i... sposobnije“, reče sve tražeći reči, „koje nisu potpisale dogovor o nafti iz 1922. i koje je baš briga za stare koji poseduju prava, a to znači i za tebe... Oni bi mogli...“

„Amrum Oil?“ reče Golder.

Markus zaškruta:

„Gle, i to znaš? Onda, čuj, dragi moj, žalim, ali Rusi će potpisati sa ‘Amrumom’. Sada, pošto odbijaš da trguješ, možeš čuvati svoje Teiskove do sudnjeg dana, možeš otići u grob zajedno sa tvojim Teiskovima...“

„Rusi neće potpisati sa ‘Amrumom’.“

„Potpisali su“, žustro uzvratu Markus.

Golder podiže ruku.

„Da. Znam Privremeni ugovor. Trebalo je da ga Moskva ratifikuje za nekih četrdeset i pet dana. Juče. Ali pošto od toga opet ništa nije ispalo, uznemirio si se, došao si da ponovo probaš sa mnom...“

Brzo dovrši, kašljući.

„Objasniću ti. ‘Tibingen’, zar ne? ‘Amrum’ mu je, pre dve godine, preoteo naftna polja u Persiji. E, ovog puta, verujem da bi pre crkao nego odustao. Do sada, to i nije bilo teško, više je nuđeno malom Jevrejnu koji je radio sa tobom za Sovjete. A sada telefoniraj pa ćeš videti...“

Odjednom, Markus povika čudnim oštrim glasom kao u neke histerične babe:

„Lažeš, svinjo!“

„Telefoniraj, videćeš!“

„A... stari... Tibingen... zna?“

„Naravno da zna.“

„To si ti zamesio, ništarijo, nikogoviću!“

„Jesam. Šta bi ti hteo, seti se... Prošle godine, u poslu sa meksičkom naftom, pre tri godine sa mazutom, lepi milioni prešli su iz moga u tvoj džep. Šta sam rekao? Baš ništa. A onda...“ Izgledalo je kao da traži dodatne dokaze, da ih se priseti, ali je na kraju samo slegnuo ramenima.

„Poslovi“, promrmljao je jednostavno kao da je spomenuo nekog sumnjivog boga.

Markus odmah začuta. Uze sa stola kutiju sa cigaretama, otvori je, kresnu šibicu. „Zašto ti, Golderu, takav bogataš, pušiš ovo đubre od ‘goloaza’?“. Prsti su mu vidno podrhtavali. Golder ih je ćutke gledao kao da odmerava poslednje trzaje života ranjene životinje.

„Bio mi je potreban novac, Davide“, Markus iznenada progovori drugačijim glasom. Nagli grč zahvati deo usta: „Meni... meni je užasno potreban novac, Davide... Nećeš... mi dozvoliti da malo zaradim? Zar ti ne veruješ da...“

Golder je tvrdoglavo odbijao.

„Neću.“

Video je bele ruke kako se spajaju, povezuju jedna s drugom, naborani prsti prepliću, nokti uranjaju u meso.

„Uništavaš me“, muklim i čudnim glasom zaključii Markus.

Golder, uporno oborenog pogleda, nije se oglašavao. Oklevajući, Markus ustane, blago odgurne svoju stolicu.

„Zbogom, Davide... Šta?“ Iznenada se, usred tišine, oglasi čudnom snagom.

„Ništa. Zbogom“, reče Golder.